

Verslagen en mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse taal- en letterkunde, 1988, p. 401-404.

Vergaderingen van 20 januari 1988

Toespraak gehouden door de heer De Belser, aftredend voorzitter.

Waarde Collega's,

Uit de lezing over 'De kognitieve achtergronden van de constructie om + infinitief', die collega prof. Leys vorige maand in de Vaste Commissie voor Cultuurgeschiedenis heeft gehouden, is mij een voorbeeld bijgebleven dat het efemere bestaan en dus ook de beperkte mogelijkheden van een voorzitter van deze Academie symboliseert. Dat voorbeeld luidde: 'Het vliegtuig steeg op om even later neer te storten.' Als voorzitter heb je inderdaad het gevoel dat je, wanneer je eenmaal in de lucht bent en de boordinstrumenten hebt gecontroleerd, onmiddellijk weer hoogte verliest. Ieder van ons, die ooit een bestuursverantwoordelijkheid heeft aanvaard, kent dat gevoel. Men kan bedroevend weinig verwezenlijken van wat men bij het begin van zijn ambtstermijn hoopt en denkt te kunnen doen. De tijd is een onverbiddelijk verslinder van dromen en illusies en de omstandigheden verplichten je wel eens wat gas terug te nemen. Bovendien blijken de constructieve ideeën en initiatieven, waarmee men de buitenwereld tot nauwere samenwerking uitnodigt, niet altijd naar waarde te worden geschat. Een van mijn eerste initiatieven als voorzitter bestond erin, namens onze Academie een brief te richten aan het Antwerpse stadsbestuur n.a.v. de benoeming van twee straten op de Antwerpse Linkeroever naar Noord-Nederlandse schrijvers. In die brief spraken wij er onze verwondering over uit dat een aantal prominente Antwerpse auteurs, die bij hun leven deel uitmaakten van ons Genootschap, voor een dergelijk eerbewijs niet in aanmerking schenen te komen. Dat het Antwerpse College zich niet eens verwaardigde ons een antwoord te doen toekomen en zijn standpunt nader toe te lichten getuigt niet alleen van gebrek aan fatsoen, maar mijns inziens ook van onverschilligheid voor het culturele erfgoed dat wij als Vlaamse Academie verdedigen en levendig proberen te houden.

Dit betekent ondertussen niet dat ik met gevoelens van teleurstelling aan het voorbije jaar terugdenk. Ondanks het gebrek aan tegemoetkoming van bepaalde zijden, ondanks het feit dat wij van vier dierbare collega's afscheid moesten nemen (ons lid P.G. Buckinx en onze ereleden de professoren Rombauts, Van Loey en Vanderheyden) zal ik me het jaar 1987 toch ook blijven herinneren als een jaar van bezielde werkzaamheid, vruchtbare contacten en nieuwe perspectieven. Als u het goedvindt zou ik even met de natte vinger willen terugbladeren in de verslagen, en dan stel ik vast dat wij tot het Vondel- en Multatulijaar hebben bijgedragen met boeiende lezingen over deze beide onsterfelijke figuren uit de Nederlandse letterkunde. Wij betuigen hiervoor graag onze dank aan onze aantredende voorzitter, prof. Keersmaekers, en aan onze collega prof. Janssens, die overigens ook met aardig wat andere referaten onze agenda in 1987 hebben verguld. In het voorbijgaan wil ik er de aandacht op vestigen dat ook de meeste andere leden niet hebben stilgezeten en dat in de commissievergaderingen niet minder boeiende, taalkundige en literaire onderwerpen ter discussie werden gesteld door onze collega's Roelandts, Van Elslander, Leys, Decorte,

Goossens, Deschamps, Lampo en Geerts. Bovendien hebben wij voor het eerst een publiek literair salon georganiseerd, met de geestdriftige medewerking van onze collega's Jonckheere en Decorte. De bijval die dit initiatief heeft genoten heeft mij persoonlijk althans ervan overtuigd, dat meer openheid in onze betrekkingen met de buitenwereld ons prestige en ons gezag alleen maar ten goede kan komen. Het is misschien niet zonder betekenis dat wij ons wazig imago voor de buitenstaanders wat duidelijker hebben kunnen profileren in een decennium dat op het niveau van de internationale, politieke betrekkingen wordt gekenmerkt door 'glasnost' en 'peresjtrojka'. Verheugend is ook de vaststelling dat wij in 1987 konden overgaan tot de verkiezing van een nieuw lid, de dichter en prozaïst Jan Veulemans, die als opvolger van wijlen P.G. Buckinx tot onze gelederen is toegetreden. Hij heeft hier vandaag, op de drempel van het nieuwe jaar, zijn entree gemaakt en ik heb als aftredend voorzitter nog net de gelegenheid om hem zeer hartelijk in ons midden te verwelkomen. Ook twee nieuwe buitenlandse ereleden, en niet de geringste onder hun vakgenoten, mochten wij vorig jaar met hun verkiezing gelukwensen: nl. Mevrouw Hella Haasse en prof. Maarten Cornelis van den Toorn. Dat onze Academie geen schuthok voor afgedankte literaire paradepaarden is, zoals sommige 'reptilia Parnassi' willen doen geloven, is ten slotte gebleken uit de belangrijkste onderscheidingen die twee van onze leden te beurt vielen: aan collega Anton van Wilderode werd de driejaarlijkse Staatsprijs ter bekroning van een loopbaan toegekend en collega Christine D'haen werd met de driejaarlijkse Culturele Prijs van de Stad Gent gelauwerd. We hadden overigens nog een andere reden om te vlaggen. Dat een filoloog tot lid van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis wordt benoemd mag toch ook als een uitzonderlijke onderscheiding worden beschouwd: deze eer, het is u bekend, viel onze Vaste Secretaris, collega prof. Hoebeke, in het afgelopen jaar ten deel.

Uit deze - niet geflatteerde, maar flatterende - balans mag ik alleszins concluderen dat wij een groot deel van de opdrachten, die ons krachtens art. 2 van het Huishoudelijk Reglement werden verleend, met succes hebben vervuld. Ik ben me ervan bewust dat dit ook alleen maar mogelijk was dank zij uw aller dynamisme, uw loyaliteit, uw adviezen en opbouwende kritiek – ik zou bijna durven zeggen dank zij uw vriendschap, in de aristotelische betekenis die de Duitse dichter en dramaturg Botho Strauss hieraan hecht. Ik vind zijn filosofie van de vriendschap zo zinvol, dat ik de verleiding niet kan weerstaan ze even voor u te citeren:

Freundschaft ist immer erzählen und fragen,
ist ohne Begierde, ohne erkennbaren Vorteil, ohne Erklärung
einander versprochen sein aus tausend Gesprächen.
Ist: mutig, jeder an freier Stelle, sein Amt erkennen,
weil Verstandesein ihm Vernunft eingibt
und Klarheit schafft, wo das Gestöber der Gegner beginnt.

Eenzelfde vriendschap 'ohne erkennbaren Vorteil' heb ik 'während tausend Gespräche' mogen ervaren van onze beginselvaste, waakzame en wijze Vaste Secretaris, collega Hoebeke die helaas vandaag door ziekte verhinderd is, en van de zijde van de pragmatische, slagvaardige ondervoorzitter, onze huidige voorzitter collega Keersmaekers. Niet alleen hun vriendschap, maar ook de manier waarop zij, 'mutig, jeder an freier Stelle', me hebben geholpen plooiën glad te strijken en blinde klippen te omzeilen vervult me met dankbaarheid en nederige voldoening over wat we samen tot stand hebben kunnen brengen.

Ook in de vergaderingen van de Bestuurscommissie heb ik, dank zij de fijngevoelige tussenkomsten en vriendschappelijke raadgevingen van de collega's Roelandts en Van Elslander, telkens weer dat door Botho Strauss bedoelde gevoel van 'Verstandesein' gehad, een gevoel dat me niet zelden 'Vernunft eingegeben hat' en dat daarenboven 'Klarheit geschafft hat' in de netelige problemen en ingewikkelde materies waarmee een Bestuurscommissie wel eens wordt geplaagd. Ik heb veel geleerd van deze 'homines multarum literarum', maar bovenal één kostbare levensles: namelijk dat vriendschap inspireert tot verdraagzaamheid, en verdraagzaamheid tot wijsheid. Met een variant op het bekende adagium van Roger Ascham, de 16de-eeuwse Engelse pedagoog en lector in de klassieke talen, zou ik dan ook willen zeggen: 'It is costly wisdom that is bought by friendship'.

Het zou onbillijk zijn als ik ook onze secretaris-beheerder, de heer Haeck, niet in mijn gevoelens van dankbaarheid zou betrekken. Als voorzitter kan men zich alleen maar gelukkig prijzen zo'n gediensstige en perfect functionerende databank ter beschikking te hebben. Samen met de overige, geruisloze, niet altijd zichtbare, maar altijd efficiënte leden van het administratief personeel – en ik noem hier graag Mevrouw De Wit, Mevrouw Roggeman en de heer Bauwens bij name – vormt hij, aangedreven door het vliegwiel dat onze Vaste Secretaris is, het onmisbare raderwerk dat de helaas alsmaar aangroeiende papiermolen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde draaiende houdt.

Mijnheer de Voorzitter, of laat ik toch maar heel even uit mijn rol vallen: vriend Gust, ik zal u missen, niet alleen aan de vergadertafel, maar ook aan de middagtafel, waar we zo mogelijk nog eensgezinder waren dan in de momenten van besluitvorming. Ik zal uw tact missen, uw bonhomie, uw relativerend gevoel voor humor, uw optimisme, maar ook uw klare inzichten en realistische denkbeelden. Nou ja, laat ik niet zelfzuchtig zijn: ik troost me met de gedachte, dat u al deze deugden en eigenschappen tot profijt van ons Genootschap zult kunnen aanwenden. En mocht het voorzitterschap u af en toe tot een last worden, denk dan aan een uitspraak van Jerolimo, de u zo vertrouwde Spaanse Brabander van Bredero: 'Dat's een superbe last, gentiel en magnifiek'. Samen met onze nieuwe ondervoorzitter, collega Hubert Lampo, zult u, daar twijfel ik niet aan, met volle zeilen een veilige koers varen. Een optimistische realist als voorzitter en een gevierd magisch-realist als ondervoorzitter: dat wekt hoge verwachtingen.

Ik begeef me dan nu naar het parterre en vertrouw u graag het toneel toe.